

Αποχαιρετισμός στον Γιώργο Παπαδημητρίου

22 Φεβρουαρίου 2009

Έχω πολύ έντονες στη μνήμη μου τις δύο ακραίες στιγμές. Την πρώτη μας συνάντηση στη Θεσσαλονίκη, αμέσως μετά την Μεταπολίτευση. Φοιτητής εγώ, νέος επιμελητής ο Γιώργος Παπαδημητρίου, στο πλευρό του Αριστόβουλου Μάνεση και του Δημήτρη Τσάτσου. Λαμπερός, ελπιδοφόρος, με ισχυρό επιστημονικό εξοπλισμό μετά το διδακτορικό του δίπλωμα στη Χαϊδελβέργη, έτοιμος να παρέμβει στα πιο καυτά ζητήματα: Στον εκδημοκρατισμό του πανεπιστημίου, στο ζήτημα της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου, στο Κυπριακό, στις συζητήσεις για το νέο Σύνταγμα.

Τριανταπέντε χρόνια αργότερα, πριν λίγες εβδομάδες, στα πίσω έδρανα της Βουλής, η στιγμή του αποχαιρετισμού πριν το ταξίδι στη Βοστώνη. Με το ίδιο χαμόγελο, την ίδια αισιοδοξία, την ίδια ψυχραιμία. Ανάμεσα στις δύο αυτές στιγμές χωράει μία ολόκληρη ζωή. Μιλάω τώρα μόνον για τη δημόσια πλευρά της, αυτή που ο Γιώργος Παπαδημητρίου υπηρέτησε με ποιότητα, μετριοπάθεια, συστηματικότητα, πειθαρχία και υπευθυνότητα, τόσο στο πεδίο της επιστήμης όσο και στο πεδίο της πολιτικής με τη θεμελιώδη και ολιστική σημασία του όρου.

Επιστημονικά ο Γιώργος Παπαδημητρίου αναμετρήθηκε ευθύς εξ αρχής με τα πιο κρίσιμα και νεωτερικά κεφάλαια του συνταγματικού δικαίου, έτοιμος και ικανός να εισχωρήσει σε πολλούς γειτονικούς χώρους, όπως αυτούς του διεθνούς και του ευρωπαϊκού δικαίου. Η σχέση του εθνικού συντάγματος αφενός μεν με την διεθνή έννομη τάξη αφετέρου δε με το φαινόμενο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, οι βασικοί θεσμοί του κοινοβουλευτικού συστήματος διακυβέρνησης όπως η διάλυση της Βουλής, ο θεσμός των πολιτικών κομμάτων, το εκλογικό σύστημα και ο έλεγχος του κύρους των εκλογών, η ψήφος των εκτός επικρατείας πολιτών, η προστασία του περιβάλλοντος, τα αναθεωρητικά διαβήματα του 1986 και του 2001, η Συνθήκη για τη θέσπιση ενός Ευρωπαϊκού Συντάγματος, ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Κυπριακό Σύνταγμα και γενικότερα η συνταγματική πτυχή

του κυπριακού, τα νέα συνταγματικά δικαιώματα της προστασίας της γενετικής ταυτότητας και της συμμετοχής στην κοινωνία της πληροφορίας, ο θεσμός των ανεξάρτητων αρχών, ήταν μερικά από τα αντικείμενα στα οποία αφιέρωσε πρωτότυπες μονογραφικές επεξεργασίες ή μελέτες υψηλού επιπέδου που είναι σημεία αναφοράς στην βιβλιογραφία και τη σχετική επιστημονική συζήτηση.

Η πανεπιστημιακή του πορεία του χάρισε το σπάνιο προνόμιο να λειτουργήσει διδακτικά και ερευνητικά στο ακαδημαϊκό περιβάλλον και των τριών νομικών σχολών της χώρας: στη Θεσσαλονίκη, την Alma Mater, την Κομοτηνή και την Αθήνα και να εγγραφεί βαθιά στη συνείδηση και την μνήμη μαθητών και συναδέλφων.

Η δικηγορική του παρουσία, κυρίως στο Συμβούλιο της Επικρατείας και το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο, είχε το ειδικό βάρος ενός έγκυρου επιστημονικού λόγου απόλυτα συνυφασμένου με την αίσθηση της πραγματικότητας.

Το οργανωτικό του χάρισμα προικοδότησε τον έντυπο και τον ψηφιακό νομικό τύπο με πρωτότυπες μορφές έκφρασης, όπως το περιοδικό «Νόμος και Φύση».

Ύστερα ήλθε η πρόκληση της άμεσης συμμετοχής στο πολιτικό γίνεσθαι. Οκτώ χρόνια στο πλευρό του Κώστα Σημίτη, ως νομικός σύμβουλος του Πρωθυπουργού, ο Γιώργος Παπαδημητρίου λειτούργησε υποδειγματικά, ως δικλείδα εκτόνωσης και ως επιστημονική εγγύηση, όχι μόνο ως νομικός αλλά και ως σκεπτόμενος ενεργός πολίτης με βαθιά αίσθηση του εθνικού και του δημοσίου συμφέροντος. Η θέση του αυτή του προσέφερε την μεγάλη εμπειρία της συμμετοχής στη διαδικασία αναθεώρησης του Συντάγματος την περίοδο 1996-2001, στις διεργασίες που οδήγησαν στην πολιτικά άτυχη αλλά επιστημονικά γόνιμη Συνθήκη για τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Συντάγματος και στις συνομιλίες για το Κυπριακό.

Η εκλογή του ως βουλευτή Επικρατείας του ΠΑΣΟΚ τον Σεπτέμβριο του 2007 τον έφερε από τα θεωρεία των ανωτάτων κρατικών λειτουργών στο επίκεντρο της αίθουσας του Κοινοβουλίου, έτοιμο από καιρό να διατυπώσει κοινοβουλευτικό λόγο ασυνήθιστα υψηλού επιπέδου μέσα

σε ένα κλίμα ανυπόκριτης διακομματικής αναγνώρισης.

Σε αυτήν την ωραία και ώριμη φάση της ζωής του ήλθε το κτύπημα της αρρώστιας. Η τελική αυτή σωματική, ψυχική και διανοητική δοκιμασία που την αντιμετώπισε με θλίψη βέβαια, όπως κάθε άνθρωπος που έχει συνείδηση του κοινού τέλους, αλλά κυρίως με αξιοπρέπεια και αισιοδοξία, με τεράστια αποθέματα αγάπης για την Άννα, τον Αλέξανδρο, για τους δικούς του ανθρώπους αλλά και για όλους τους γύρω του.

Η διάχυτη αίσθηση της αδικίας, της πικρίας και του κενού, που κυριαρχεί στον πολιτικό και τον επιστημονικό κόσμο και σε όσους είχαν την τύχη να τον γνωρίσουν είναι μία πρώτη, αυθόρμητη μαρτυρία της σπάνιας ποιότητας του έργου και της προσωπικότητάς του.

Ας μου συγχωρηθεί, κλείνοντας, μία και μόνον απόκλιση από τη δημόσια σφαίρα: Θέλω αυτή τη μικρή προκαταβολή από το μεγάλο έπαινο που αξίζει στο Γιώργο Παπαδημητρίου να τη συνοδεύσω με ένα νεύμα αγάπης προς τους δικούς του ανθρώπους που για πολλούς λόγους είναι και δικοί μου. Στο καλό Γιώργο. ■

*Άρθρο Ευ. Βενιζέλου στο [Βήμα της Κυριακής, 22 Φεβρουαρίου 2009](#)